

ІСТОРИКО-КУЛЬТУРНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ ЦИМБАЛІВ НА БОЙКІВЩИНІ

Андрій СТОВП'ЮК – здобувач освітньо-наукового ступеня кафедри музичної україністики та народно-інструментального мистецтва, Карпатський національний університет ім. В. Стефаника, м. Івано-Франківськ
<https://orcid.org/0009-0002-7405-1604>
<https://doi.org/10.35619/ucpmk.51.1019>
andriistovpiuk@gmail.com

Ольга ФАБРИКА-ПРОЦЬКА – доктор мистецтвознавства, професор кафедри музичної україністики та народно-інструментального мистецтва, Карпатський національний університет ім. В. Стефаника, м. Івано-Франківськ
<https://orcid.org/0000-0001-5188-1491>
olga.fabryka-protska@pnu.edu.ua

Розглянуто історичні передумови, культурні взаємовпливи та сучасний стан цимбального мистецтва на Бойківщині. Здійснено спробу визначити особливості морфології та конструкції бойківських цимбалів, специфіку ладової системи, виконавські традиції, а також соціокультурну роль інструмента в житті етнографічної групи. Особлива увага приділена впливу географічних, історичних та етнографічних чинників на формування бойківського інструментального стилю. Методологічну основу становить комплексний міждисциплінарний підхід, що поєднує історико-культурний, органологічний та культурологічний аналізи, а також польові етнографічні методи. Проаналізовано основні вектори еволюції цимбальної традиції в контексті історико-культурних процесів Бойківщини, що охоплюють зміни в конструкції інструмента, особливостях виконавських практик та трансформаціях його соціальних функцій.

Ключові слова: цимбали, Бойківщина, регіональна музична традиція, етноорганологія, музичний інструментарій, народно-інструментальна культура, етнорегіональний стиль, музичне мистецтво.

Актуальність дослідження. Бойківщина є одним із етнографічних регіонів українських Карпат, який зберіг архайчні традиції музичної культури. Автентичність бойківської народно-інструментальної музики виявляється в особливостях фольклорно-регіонального мислення, своєрідності мелодичних побудов, ладово-гармонічній структурі, обрядовій функціональності музики, а також у тембровій колоритності народних інструментів. Серед них особливе місце займають цимбали, що вдало інтегрувались в бойківську культуру та набули власну етнорегіональну стилістику.

Розвиток цимбального мистецтва на Бойківщині відбувався під впливом внутрішніх етнічних процесів та міжкультурної комунікації із сусідніми регіонами – Лемківщиною, Гуцульщиною, Поділлям, а також польськими й словацькими землями. Виконавці-цимбалісти сформували жанрово-стильові традиції, збагачені народно-пісенним фольклором, танцювальними мотивами та обрядовою символікою.

Актуальність теми обумовлена потребою в науково-професійному усвідомленні ролі цимбалів у бойківському музичному контексті, вивченні еволюції інструмента, а також збереженні та популяризації цієї культурної спадщини в умовах глобалізаційних викликів. В контексті вивчення еволюції бойківської інструментальної традиції цимбали відображають історичну динаміку культурних впливів, міжрегіональну взаємодію традицій, а також процеси трансформації музично-побутових практик у XX–XXI століттях. Умови сучасних глобалізаційних викликів, зокрема стандартизація культурних моделей, зміни соціокультурних функцій народних інструментів, актуалізують завдання даної розвідки - збереження, реконструкцію та популяризацію бойківської цимбальної традиції. Загалом, дослідження історико-культурних аспектів розвитку цимбалів на Бойківщині має важливе значення для розвитку сучасної етномузикології, органології та мистецтвознавства, оскільки поєднує в собі необхідність наукової систематизації джерел, аналізу регіональної музичної спадщини та напрацювання практичних стратегій її збереження.

Аналіз останніх досліджень. Проблематика вивчення цимбального мистецтва на етнографічних теренах України, зокрема на Бойківщині, ще не отримала достатнього висвітлення в науковій та музикознавчій літературі. Більшість досліджень зосереджені на загальних питаннях української народно-інструментальної культури, де цимбали згадуються формально як частина музичного інструментарію України. Простежуються лакуни у дослідженні аналізу регіональних різновидів цимбалів, їх конструктивних характеристик, особливостей діапазону, строю, тембральних якостей, а також пов'язаних із ними специфічних виконавських прийомів.

Серед вагомих праць, які формують теоретичну основу для розвідки, варто відзначити розвідки М. Хая «Музичні інструменти бойків» (1988), «Музика Бойківщини» (2002) [15], Б. Яремка «Морфологічно-

термінологічна характеристика бойківських цимбалів за даними польових досліджень 1980-1999 рр.» (2001) [17], Р. Ватаманюка «Різновиди цимбалів на теренах західної України» (2001) [4], Т. Баран «Цимбали та музичний професіоналізм» (2008) [2], О. Дрогобицької «Етнопсихологічні особливості бойків у праці І. Вагилевича «Бойки, русько-слов'янський люд у Галичині» (2014) [7], І. Зінків «До постановки проблеми розвитку органології в Україні» (2017) [8] та «Про один архетип української музичної культури: троїста музика» (2018) [9], Г. Сокіл «Дослідження фольклору Бойківщини» (2020), В. Сокіл «Етнографічні розвідки Г. Дем'яна» (2021) [12], Л. Федоронько «Збирач бойківського фольклору (пам'яті Петра Зборовського)» (2022) [13]. Праці авторів суттєво доповнюють наукові уявлення про побутування цього інструмента в межах Бойківщини, звертаючи особливу увагу на його регіональні особливості, традиції та матеріали виготовлення, виконавські практики, а також функціональному значенні музичному середовищі.

Варто також звернути увагу на етнографічні записи та польові матеріали, зібрані Г. Дем'яном, П. Зборовським, В. Тяжкуном у Львівській, Івано-Франківській та Закарпатській областях, що дозволяє реконструювати етнорегіональні традиції гри на цимбалах, зокрема їх морфологічні особливості. Досліджені науковцями матеріали дозволяють визначити структурні параметри бойківських цимбалів (розміри, технічні особливості, локальні назви конструктивних елементів), специфічні прийоми гри, характерні інтонаційні та метро-ритмічні моделі, а також стильові риси ансамблевої взаємодії.

Водночас, огляд останніх джерел, присвячених цимбалам та їх етнорегіональним особливостям свідчить про недостатній рівень їх наукової розробки. Сучасні публікації здебільшого зосереджені на загальних питаннях народного інструментарію, етнографії, етномузикології та педагогіки, а також на проблематиці сучасних тенденцій цимбальної творчості, її жанрово-стильових вимірах, технічно-виконавських прийомах та окремих постатей. Серед останніх досліджень варто відзначити праці Ю. Гуляничя «Академізація народного інструменталізму у творчості Б. Котюка» (2022) [5], наукове обґрунтування мистецького проєкту М. Кужби «Цимбальний всесвіт: стильові виміри сучасної творчості» (2023 р.) [11], працю А. Аулової «Новітні тенденції цимбального репертуару ХХІ століття» (2024) [1].

На сьогоднішній день існує значна кількість фрагментарних даних, які потребують наукового уточнення та систематизації, зокрема цимбали вивчалися епізодично, що ускладнює формування цілісного уявлення про їх регіональні особливості. У цьому контексті необхідною є спроба комплексного вивчення бойківської цимбальної традиції, яка охоплює як архаїчні, так і сучасні риси, сформовані на фоні історико-культурної динаміки етнічного регіону.

Метою статті є комплексне дослідження історико-культурних чинників, що вплинули на формування та розвиток цимбального мистецтва на Бойківщині, виявлення регіональних особливостей техніки гри, репертуару й побутування інструмента, а також окреслення перспектив збереження та популяризації бойківської цимбальної традиції в сучасному культурному середовищі.

Виклад основного матеріалу. Цимбали, як невід'ємна частина традиційного інструментального ансамблю Карпатського регіону, займають важливе місце в музичній культурі Бойківщини. Їхній розвиток у цьому етнографічному регіоні обумовлений географічними особливостями, історичними подіями, специфікою побуту, обрядовості та музичної регіональної традиції. Впродовж тривалого періоду інструмент був важливою складовою соціокультурної взаємодії в межах громади, а саме супроводжував танцювальні дійства, весільні обряди, релігійні та календарно-обрядові свята.

Бойківщина, як етнографічний регіон українських Карпат, охоплює південно-західну частину Львівської області (Турківський, Стрийський, Дрогобицький, Самбірський, Старосамбірський райони), частину Івано-Франківщини (Рожнятівський, Долинський райони) та Закарпаття (південну частину Міжгірського Великоберезнянського, а також Воловецький райони). Ця територія відзначається своєрідними історичними умовами заселення, особливостями господарського укладу та культурно-мистецькими традиціями, що сприяли зародженню унікального «музичного ландшафту» регіону.

Формування регіональної цимбальної традиції на Бойківщині детерміноване географічними умовами гірського регіону, що сприяло збереженню архаїчних форм музикування та автономності місцевої культурної спадщини. Географічна ізольованість гірських сіл, своєрідний природний ландшафт, гірські шляхи сполучення та давні торговельні контакти з суміжними територіями (Галичина, Закарпаття, Угорщина, Словаччина) стали передумовами формування самобутнього типу музичної культури. Історичні джерела свідчать, що цимбали почали проникати на територію сучасної Бойківщини переважно з території Угорщини та Румунії через торговельні й культурні зв'язки.

Польові матеріали, зібрані українськими етнографами та фольклористами, зокрема Климентом Квіткою, Філаретом Колессою, Іваном Франком, дозволяють реконструювати типові інструментальні наспіви, танцювальні ритмічні формули та виконавські прийоми. Зокрема, характерними є танці типу «коломийки», «гуцулки», «повзунець», які супроводжувались інструментальним супроводом. Відтак

можемо стверджувати про жанрову синкретичність (поєднання пісні, танцю та інструментальної музики), що сприяла формуванню характерних ознак *етнорегіонального стилю*, як втілення музичної ментальності та соціально-культурної специфіки. Загалом, жанрова синкретичність була невід'ємною частиною традиційної музичної культури Бойківщини, де інструментальна музика не існувала відокремлено, а взаємодіяла з вокальними та хореографічними компонентами. Вона відображала комплексне художнє мислення місцевого населення, де звук, рух і слово поєднувались у традиційній обрядовій культурі.

Важливу роль у цьому процесі відігравали цимбали, які, завдяки своїм акустичним можливостям, адаптувались до особливостей танцювальної пластики та темпоритмічних структур. Вони забезпечували гармонічно-ритмічну опору ансамблю, виокремлювали перехідні епізоди танцю або обрядових дійств, підсилювали емоційну виразність виконання.

Вивчення музичної народно-інструментальної традиції дозволяє стверджувати про її тісний зв'язок із календарною обрядовістю та побутом. Інструментальна музика виконувала важливі соціальні функції: супроводжувала весілля, календарно-обрядові події, а також була важливим засобом індивідуального самовираження. Регіональні ансамблі (зокрема «Троїсті музики») склались з скрипки, цимбалів, бубна, сопілки, рідше — басолі чи кози. Звук цимбалів гармонічно інтегрувався в музично-тембровий контекст ансамблю, а цимбальна партія підтримувала танцювальний ритм і підкреслювала багатство бойківських мелодій. Як відзначав Т. Баран «<...>основна роль цимбалів у бойківському регіоні – ритмо-гармонічна функція у рамках малого різнометражного інструментального ансамблю...» [2; 47].

Р. Ватаманюк у своєму дослідженні відзначає існування мелодико-гармонічних цимбалів, що мали значно ширші виконавсько-технічні можливості. Автор стверджує, що «<...>окремі фрагменти в музичній фактурі мали мелодизований характер, в деяких моментах використовувалися арпеджіато, імітації, мелодизовані вставки, дублювання мелодичної лінії» [4; 43]. Це вимагало іншого виконавського підходу до звукоутворення, зокрема змінювався удар, характер звучання, штрихи. За спостереженнями Р. Ватаманюка це свідчить про інструментальну еволюцію, розвиток культурних процесів загалом, етнічну взаємодію з іншими регіональними традиціями. Відповідно, формувалася бойківський етнорегіональний стиль, в якому вдало поєднувались архаїчні елементи та сучасні виконавсько-технічні прийоми, пов'язані із розвитком органології цимбалів.

Унікальність бойківської цимбальної традиції полягає в специфіці строю, ладових особливостях, характерному способі гри (у деяких випадках пальцями або дерев'яними паличками без обмотки - тоненькими металевими прутиками). Спосіб гри суттєво змінював темброво-акустичні та інтонаційні характеристики гри. Як стверджував Р. Ватаманюк: «<...>стрій цимбалів не мав великого значення, бо звук видобували не паличкою з фіксованим тоном, а вдарили по кількох звуках одночасно тоненьким металевим прутиком звертаючи більшу увагу на ритмічний бік. Тому їх функція зводилася до ритмізованого загального звукового фону, навіть з дисонуючим звучанням...» [4; 43].

На підставі сучасних досліджень Р. Ватаманюка «Різновиди цимбалів на теренах західної України» (2001) [4], Б. Яремка «Морфологічно-термінологічна характеристика бойківських цимбалів (за даними польових досліджень 1980-1999 рр.)» (2001) [17] можна стверджувати, що бойківська цимбальна традиція зберігає історико-культурний контекст регіону, особливо в межах місцевих фестивалів, аматорських колективів та навчальних програм, спрямованих на збереження нематеріальної культурної спадщини. Відповідно, інструментальна культура Бойківщини, зокрема цимбальна, є яскравим зразком безперервності традицій, що відображають духовно-ментальні, естетичні й соціокультурні аспекти регіону.

У традиційному побуті бойків цимбали були важливою частиною музичної культури та репрезентантом соціального статусу. Власник цимбалів, зазвичай, мав високий авторитет у громаді, а сам інструмент здебільшого передавався із покоління в покоління як цінна родинна реліквія. Це звертає увагу на особистість виконавця-цимбаліста, його індивідуальний інтерпретаційний стиль.

Виходячи із морфологічних ознак, бойківські цимбали здебільшого мали невеликі розміри, зважаючи на умови побутового транспортування (піші переходи, гірська місцевість). Місцеві майстри пристосовували конструкцію інструмента до потреб сільських музик, виготовляючи його з доступних матеріалів – ялини, бука, явора. Зі спостережень Б. Яремка виявлено, що «<...>цимбали складаються зі смерекових (віком 40-50 років) верхньої і нижньої дек, а також поперечних яворових або букових дощок (причівок), у які вставляються металеві кілки (закрутки, крючки, шпіні), що служать закріплювачами струн. Верхню і нижню дошки з'єднують смерекові обичайки. На верхній дошці розташовані дві букові підставки для струн («кобівки» - с. Комарники, «кобилки» - с. Лихобора): з

правої сторони – коротка, а з лівої – довга, а також вирізані посередині дошки резонаторні отвори («голосниці», «кружельця»)...)» [17; 62].

Р. Ватаманюк відзначає, що «<...>цимбали мали малу кількість бунтів. Наприклад, збережені бойківські цимбали, зроблені в XVII столітті мають лише 7 бунтів. Можливе використання таких цимбалів на 9, 11 бунтів» [4; 42-43]. Такі конструктивні особливості безпосередньо впливали на характер звучання та виконавські можливості інструмента. Невелика кількість бунтів обумовлювала обмеженість діапазону, що сприяло формуванню специфічних стильових рис, орієнтованих на традиційні танцювальні жанри.

У дослідженні Б. Яремка йдеться про те, що «<...>струни цимбалів розміщуються пунтами, кожен з яких має по три настроєних в унісон струн. Таких пунтів нараховується шість (с. Комарники), вісім (с. Лихобора). Між кожним пунтом розташовані товсті (грубіші) струни, звані бойорками (басами)...)» [17; 62]. Регіональні конструктивні особливості відображають традиційний підхід майстрів до процесу виготовлення інструментів. Важливо відзначити, що термінологія («пунти», «бойорки») яку використовують місцеві музиканти та майстри, відрізняється від загальноприйнятої науково-органологічної, що свідчить про етнорегіональну специфіку бойківської цимбальної традиції. Це документує нематеріальну духовну культуру бойків (мову, звичаї, обряди релігії), що була сформована в умовах гірського побуту та регіональної музичної культури.

Вище зазначені конструктивні особливості бойківських цимбалів визначали їх інтонаційно-темброву своєрідність, що позначалось у насиченому звучанні в традиційному ансамблевому складі. Невеликий корпус та кількість струн (у порівнянні з гуцульськими цимбалами) обумовлюють менший діапазон, проте забезпечують його зручність в транспортуванні й функціональну мобільність.

У процесі побутового використання цимбали часто зазнавали локальних модифікацій, які втілювали індивідуальні технічні рішення майстрів. Зокрема, відзначається використання металевих струн (виготовлених із дроту), спрощених систем натягу, різновидів молоточків — «калатал» або «цимбалівок», оздоблених орнаментом, а також змін у резонаторній системі (форма та розташування голосниць), що впливало на акустичні властивості інструмента. Це свідчить про високий рівень майстерності бойківських умільців, які на основі слухового досвіду, вдосконалювали конструкцію цимбалів та зберігали родинні традиції.

Відповідно, формується регіональний тип бойківських цимбалів, який поєднує архаїчні риси (простота конструкції, ручне настроювання, індивідуальне виготовлення) та новаторські характеристики, пов'язані з прагненням до підсилення звучання й розширення функціональних можливостей інструмента. Саме ця морфологічна гнучкість і народна винахідливість обумовили життєздатність цимбальної традиції на Бойківщині.

Упродовж XX століття цимбали на Бойківщині зазнавали змін, які визначались модернізацією побуту та процесами урбанізації. Інструмент поступово втрачає позиції як повсякденний, натомість закріплюється в рамках фольклорних ансамблів та професійних колективів. У 1970–1980-х роках у структурі самодіяльних ансамблів народної музики при будинках культури бойківських районів цимбали посідали важливе місце, водночас адаптуючись до сценічного репертуару. На сьогоднішній день, проводяться численні фестивалі та конкурси, де звучать старовинні бойківські мелодії в інтерпретації сучасних цимбалістів.

Висновки. Бойківські цимбали виступають як унікальний феномен етнорегіональної музичної культури, який поєднує історичну спадщину, конструктивну специфіку та виконавські традиції. Їх розвиток обумовлений комплексом соціокультурних, географічних та побутових чинників, що визначали морфологічні та акустичні особливості інструмента, принципи ансамблевого виконання. Аналіз польових матеріалів, етнографічних записів та сучасних досліджень свідчить про збереження й трансформацію традиційної цимбальної практики на Бойківщині, а також про її адаптацію до сучасних музичних та культурних контекстів. Таким чином, бойківські цимбали репрезентують регіональні музичні традиції, виступають інструментом збереження національної ідентичності та культурної пам'яті, що робить їх об'єктом важливого міждисциплінарного дослідження.

Список використаної літератури

1. Аулова А. Новітні тенденції цимбального репертуару XXI століття. *Проблеми взаємодії мистецтва, педагогіки та теорії і практики освіти* : Збір. наук. пр. Харків, 2024. Вип. 70. С. 99–121.
2. Баран Т. Цимбали та музичний професіоналізм. Львів : Афіша, 2008. 220 с.
3. Бойківщина: монографічний збірник матеріалів про Бойківщину з географії, історії, етнографії і побуту

/ за ред. М. Утриско. Філадельфія – Нью-Йорк, 1980. 521 с. URL: diasporiana.org.ua/wp-content/uploads/books/13194/file.pdf

4. Ватаманюк Р. Різновиди цимбалів на теренах західної України. *Наук. зб. VI світовий конгрес цимбалістів*. Львів : Кобзар, 2001. С. 42–44.
5. Гулянич Ю. «Академізація народного інструменталізму у творчості Б. Котюка». *Наук. журн. «Fine Art and Culture Studies» Волин. нац. ун-ту ім. Лесі Українки*. Луцьк : Вид. дім «Гельветика». 2022. Вип. 1. С. 43–48.
6. Гуменюк А. Українські народні музичні інструменти. Київ : Наук. думка, 1967. 243 с.
7. Дрогобицька О. Етнопсихологічні особливості бойків у праці І. Вагилевича «Бойки, русько-слов'янський люд у Галичині». *Вісник Прикарпат. ун-ту. Серія: Історія*. Івано-Франківськ. 2014. Вип. 25. С. 159–163.
8. Зінків І. До постановки проблеми розвитку органології в Україні. *Наук. зб. Львів. нац. муз. акад. ім. М. Лисенка*. Львів. 2017. В. 41. С. 46–59.
9. Зінків І. Про один архетип української музичної культури: троїста музика. *Вісник Київ. нац. ун-ту культури і мистецтв. Серія: Музичне мистецтво*. Київ, 2018. Вип. 1. С. 6–17.
10. Кирчів Р. Етнографічне дослідження Бойківщини. Київ : 1978, 173 с.
11. Кужба М. «Цимбальний всесвіт: стилеві виміри сучасної творчості»: наукове обґрунтування мистецького проєкту: 025 Музичне мистецтво. Харків, 2023. 102 с.
12. Сокіл В. Етнографічні розвідки Г. Дем'яна. *Народознавчі зошити*. 2021. № 3 (159). С. 630–640.
13. Федоронько Л. «Збирач бойківського фольклору (пам'яті Петра Зборовського)»: матеріали науково-практичної конференції I Міжнар. з'їзду кобзарознавців та етнорганологів ім. М. Будника (Ірпінь, 13-14 жовт., 2021 р.). Київ-Ірпінь, 2022. С. 425–433.
14. Франко І. Етнографічна експедиція на Бойківщину. Збір. тв. : у 50-ти т. Київ : Наук. думка, 1982. Т. 36. С. 68–99.
15. Хай М. Музика Бойківщини: монографія-зб. Київ : Родовід, 2002. 303 с.
16. Хоткевич Г. Музичні інструменти українського народу. Харків : ДВУ, 1930. 303 с.
17. Яремко Б. Морфологічно-термінологічна характеристика бойківських цимбалів (за даними польових досліджень 1980-1999 рр.). *Наук. зб. VI світовий конгрес цимбалістів*. Львів : Кобзар, 2001. С. 62–66.
18. Bielowski A. Pokucie. Czas. Dodatek miesięczny. Kraków, 1857. S. 653–734.

References

1. Aulova A. Novitni tendentsii tsymbalnoho repertuaru XXI stolittia. *Problemy vzaiemodii mystetstva, pedahohiky ta teorii i praktyky osvity : Zbir. nauk. prats*. Kharkiv, 2024. Vyp. 70. 99–121 [in Ukrainian].
2. Baran T. Tsymbaly ta muzychnyy profesionalizm [Cymbals and musical professionalism]. Lviv : Afisha, 2008. 220 p. [in Ukrainian].
3. Utrysko M. Boikivshchyna: monohrafichnyi zbirnyk materialiv pro Boikivshchynu z heohrafii, istorii, etnohrafii i pobutu. Filadelfiia – Niu-York. 1980. 521 p. URL: diasporiana.org.ua/wp-content/uploads/books/13194/file.pdf
4. Vatamanyuk R. Riznovydy tsymbaliv na terenakh zakhidnoyi Ukrayiny. Scientific collection. 6-th World Congress of Cymbalists. Lviv : Kobzar. 2001. P. 42–44 [in Ukrainian].
5. Hulianych Y. «Akademizatsiia narodnoho instrumentalizmu u tvorchosti B. Kotiuka». *Naukovyi zhurnal «FineArtandCultureStudies» Volynskoho natsionalnoho universytetu imeni Lesi Ukrainky*. Lutsk : Vydavnychiy dim «Helvetyka», 2022. Vyp. 1. 43–48 [in Ukrainian].
6. Humenyuk A. Ukrayins'ki narodni muzychni instrumenty. [Ukrainian Folk Musical Instruments]. Kyiv : Naukova Dumka, 1967. 243 p. [in Ukrainian].
7. Drohobyska O. Etnopsykholohichni osoblyvosti boikiv u pratsi I. Vahylevycha «Boiky, rusko-slov'ianskyi liud u Halychyni». *Visnyk Prykarpatskoho universytetu. Serii: Istoriia*. Ivano-Frankivsk, 2014. Vyp. 25. 159–163 [in Ukrainian].
8. Zinkiv. I. Do postanovky problemy rozvytku orhanolohii v Ukraini. Naukovi zbirky Lvivskoi natsionalnoi muzychnoi akademii imeni Mykoly Lysenka. Lviv, 2017. V. 41. 46–59 [in Ukrainian].
9. Zinkiv I. Pro odyin arkhetyup ukrainskoi muzychnoi kultury: troista muzyka. Visnyk Kyivskoho natsionalnoho universytetu kultury i mystetstv. Serii: Muzychne mystetstvo. Kyiv, 2018. V. 1. 6–17 [in Ukrainian].
10. Kyrchiv R. Etnohrafichne doslidzhennia Boikivshchyny. Kyiv, 1978. 173 p. [in Ukrainian].
11. Kuzhba M. «Tsymbalnyi vsesvit: stylovi vymiry suchasnoi tvorchosti»: naukove obgruntuvannia mystetskoho proiektu: 025 Muzychne mystetstvo. Kharkiv, 2023. 102 p. [in Ukrainian].
12. Sokil V. Etnohrafichni rozvidky H. Dem'iana. *Narodoznachchi zoshyty*. 2021. № 3 (159). P. 630–640 [in Ukrainian].
13. Fedoronko L. «Zbyrach boikivskoho folkloru (pam'iaty Petra Zborovskoho)»: materialy naukovo-praktychnoi konferentsii I-ho Mizhnarodnoho zizdu kobzaroznavtsiv ta etnoorhanolohiv im. M. Budnyka (Irpın, 13-14 zhovtnia 2021 r.). Kyiv-Irpın, 2022. P. 425–433 [in Ukrainian].
14. Franko I. Etnohrafichna ekspedytsiia na Boikivshchynu. Zibrannia tvoriv: u 50-ty t. Kyiv : Nauk. dumka, 1982. T. 36. 68–99 [in Ukrainian].
15. Khai M. Muzyka Boikivshchyny: monohrafiia-zbirnyk. Kyiv : Rodovid. 2002. 303 p. [in Ukrainian].
16. Khotkevych H. Muzychni instrumenty ukrainskoho narodu. Kharkiv : DVU, 1930. 303 p. [in Ukrainian].

17. Iaremko B. Morfolohichno-terminolohichna kharakterystyka boikivskykh tsymbaliv (za danymy polovykh doslidzhen 1980-1999 rr.). *Naukovyi zbirnyk. 6-y svitovyi konhres tsymbalistiv*. Lviv : Kobzar, 2001. 62–66 [in Ukrainian].

18. Bielowski A. Pokucie. Czas. Dodatek miesięczny. Kraków, 1857. P. 653–734 [In Poland].

UDC 780.616.41:78:39(477.85/.87)

HISTORICAL AND CULTURAL ASPECTS OF THE DEVELOPMENT OF CYMBALS IN BOIKIV REGION

Andriy STOVPIYUK – Graduate student at the Department of Musical Ukrainian Studies
and Folk Instrumental Music Art Educational and Scientific Institute of Arts of Vasyl Stefanyk Carpathian
National University, Ivano-Frankivsk

Olga FABRYKA-PROTSKA – Professor, Doktor of Study of Art,
Department of Music Ukrainian Studies and Folk Instrumental Art Educational
and Research Institute of Arts of Vasyl Stefanyk Carpathian
National University, Ivano-Frankivsk

The article examines the historical background, cultural interactions, and the current state of cymbal art in Boykiv Oblast. An attempt was made to determine the peculiarities of the morphology and construction of Boyki cymbals, the specifics of the fret system, performance traditions, as well as the socio-cultural role of the instrument in the life of the ethnographic group. Special attention is paid to the influence of geographical, historical and ethnographic factors on the formation of the Boyki instrumental style.

The relevance of the study is due to the need for a comprehensive study of the traditional-instrumental culture of regional ethnographic groups of Ukraine in the conditions of socio-cultural transformations. The cymbal tradition of Boykivshchyna, despite its originality and significant historical depth, remains insufficiently studied in the modern musicological discourse. The methodological basis is a complex interdisciplinary approach, which combines historical and cultural, organological and culturological analyses, as well as field ethnographic methods.

The article analyzes the main vectors of the evolution of the cymbal tradition in the context of the historical and cultural processes of Boykiv region, including changes in the design of the instrument, features of performance practices, and transformations of its social functions. The scientific novelty of the work consists in an attempt to comprehensively analyze the morphological parameters of Boyki cymbals in the historical and cultural context of regional traditions.

The practical significance of the obtained results lies in the possibility of their further development in organological and ethnomusicological research, the preparation of educational and methodological materials for artistic educational institutions aimed at preserving and popularizing the instrumental traditions of Boykivshchyna.

Key words: cymbals, Boykivshchyna, regional musical tradition, etnoorganology, folk-instrumental culture, ethno-regional style, musical art.

Стаття отримана 8.04.2025

Стаття прийнята 15.05.2025

Стаття опублікована 22.12.2025